

ex hom. 10. in Genes. Calvinus adduxit, sic enim loquitur: « Ego testiflor, ac fide iubeo ut si nostrum quisque, qui peccatis obnoxii sumus, recedens a pristinis malis, ex animo vereque promittat Deo, se postea nunquam ad illa rediturum; nihil aliud Deus requirat ad satisfactionem ulteriorem: benignus enim est etc. » quo loco per Satisfactionem intelligit excusationem, et sensus est; Deum non requirere, ut peccatum defendamus, vel excusemus, et rationem reddamus, cur hoc, aut illud fecerimus, sed satis illi esse, si simpliciter peccatum confiteamur, et promittamus nos deinceps non peccaturos: dixerat enim paulo ante: « Descende a malo, virtutem amplectere, desiste a pravitate, pollicere te posthac ista non commissurum, et istud sufficere ad excusationem. » In eadem autem homilia idem Chrysostomus antea docerat, Satisfactionem, id est, opera laboriosa requiri, vel certe eorum propositum, si temporis angustiis quis excludatur: « Proinde, inquit, et tu quibus rebus provocasti Deum, per has rursus facito propitium. Provocasti illum pecuniarum rapina, per easdem illum reconcilia: cumque et rapta restitueris, et alia insuper addideris, dicitur juxta Zachæum; Reddo, si quid rapui, quadruplum. Provocasti linguæ maledictia multis contumelia affectis: vicissim lingua placato, puras emittens preces, benedicens maledicentibus, laudans vituperantes, gratias agens injuriarum inferentibus. Hæc non egent nullis diebus, annisve, sed solo animi proposito unico die perficiuntur. »

Testimonium Augustini, sive Gennadii potius, ex lib. de dogmatibus Ecclesiasticis, definit Satisfactionem veram ab effectu: illa enim est vera, seriatim peccatorum evellantur, et radices peccatorum evellantur, et boni habitus virtutum acquirantur, ex quibus fiet, ut non facile deinceps malis suggestionibus aditus pateat. Nam alioqui in eodem libro capite proximo, id est, 33. Auctor illis disertis verbis Satisfactionem docet: « Quamvis, inquit, quis peccato morderetur; peccandi non habeat de cetero voluntatem, et communicaturus satisfaciat lacrymis, et orationibus. » Et paulo post: « Sed hoc de illo dico, quem capitalia, et mortalia crimina non gravant: Nam quem mortalia crimina

post Baptismum commissa premunt, hortor prius publica Pœnitentia satisfacere, et ita Sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari, si vult non ad iudicium et condemnationem sui, Eucharistiam percipere. Sed et secreta satisfactione solvi mortalia crimina non negamus, sed mutato prius seculari habitu, et confesso religionis studio, per vitæ correctionem, et jugi, imo perpetuo luctu, miserante Deo, ita duntaxat, ut contraria pro his quæ pœnitent, agat. » Hæc ille.

Ex quo intelligi potest, quam intoleranda impudentia Calvinus post allegatum cap. 54. hujus auctoris, hæc verba subjunxerit: « Quo apparet, illis quoque sæculis irrisam passim fuisse Satisfactionis doctrinam, quæ pro admissis delictis rependi diceretur: cum omnem satisfactionem, ad cautionem referat, se in posterum a peccatis abstinendi. » Sane qui mendacium scribere ausus est, quod ex eodem ipso loco, unde mendacii occasio sumpta est, tam evidenter coarguitur: in rebus paulo obscurioribus, qua temeritate grassabitur?

Alterum Augustini testimonium nulla indiget expositione. Fatemur enim peccata omnia remitti per sacrificium Crucis. Nam ex eo sacrificio vim habent Baptismus, et Sacramenta cætera, quibus homines justificantur; et ex eodem sacrificio spiritum gratiæ haurimus, sine quo pro reatu pœnæ temporalis satisfacere non possemus. Porro S. Augustinum ob Crucis sacrificium non existimasse satisfactiones excludi, perspicuum est ex his testimoniis, quæ cap. 9 protulimus.

Atque hoc de tota disputatione hoc loco sufficiant. Nam quæ Martinus Kemnitius de Satisfactione attulit, partim sunt a nobis cap. 8. et 10. refutata: partim sunt ea ipsa testimonia, quæ Lutherus, Philippus, et Calvinus protulerunt. Certe novum aliquod testimonium in tota Kemnitii disputatione reperire non potui: neque aliquam aliam sententiam, quæ speciem solidi argumenti præ se ferre videretur. Quemadmodum etiam quæ Kemnitius de Absolutione disseruit, ideo non excussimus, quod nihil attulerit præter ea, quæ in disputatione de Sacramentis in genere jam ante posuerat: ad quæ nos eo loco respondimus.

FINIS LIBRORUM DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ

AD HONOREM ET GLORIAM DEI.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR

DECIMA CONTROVERSIA GENERALIS

DE MEMBRIS ECCLESIE

LIBER I.

De reali præsentia Christi Domini in sacramento Eucharistia ex verbo Dei.

- Cap. I. De hæresibus. 2
 II. Explicatur sententia Catholice Ecclesie. 7
 III. Ex figuris Testamenti veteris demonstratur præsentia corporis Domini in Eucharistia. 10
 IV. Refellitur solutio adversariorum ad argumentum nostrum. 12
 V. Quod Joan. vi. agatur de Eucharistia. 15
 VI. Probatur veritas corporis Domini in Eucharistia ex cap. vi. Joannis. 18
 VII. Solvuntur objectiones adversariorum. 19
 VIII. Referuntur variæ expositiones verborum Domini: Hoc est corpus meum. 24
 IX. Proprie non figurate explicanda esse illa verba: Hoc est corpus meum. 25
 X. Explicantur verba institutionis, et refelluntur hæreticorum depravationes. 29
 XI. Solvuntur argumenta, quibus probant adversarii verbainstitutionis figurate accipiendâ. 36
 XII. Probatur veritas corporis Domini in Eucharistia ex locis Scripture quæ continent usum hujus Sacramenti, ac primum ex cap. x. prioris ad Corinthios. 46
 XIII. Idem probatur ex cap. xi. prioris ad Corinthios. 48
 XIV. Solvuntur argumenta adversariorum de prompta ex verbo Dei. 52

LIBER II.

De veritate corporis Domini in Eucharistia et testimoniis Patrum.

- Prima ætas Ecclesie ab anno Domini . usque ad 100. 64
 Cap. I. Testimonium discipulorum S. Andree Apostoli. *Id.*
 II. Testimonium S. Ignatii. *Id.*
 III. Testimonium S. Dionysii Areopagite. 65
 Secunda ætas Ecclesie ab anno Domini 100 ad 200. 66
 IV. Testimonium S. Justini. *Id.*
 V. Testimonium S. Pii I. Papæ. 68
 VI. Testimonium sancti Irenæi. 69
 Tertia ætas Ecclesie ab anno Domini 200 ad 300. 72
 VII. Testimonium Tertulliani. *Id.*
 VIII. Testimonium Origenis. 75
 IX. Testimonium S. Cypriani. 79
 Quarta ætas Ecclesie ab anno Domini 300 ad 400. 85
 X. Testimonium Nicæni Concilii. *Id.*
 XI. Testimonium S. Athanasii. 86
 XII. Testimonium S. Hilarii. 87
 XIII. Testimonium S. Cyrilli Hierosolymitani. 90
 XIV. Testimonium S. Ambrosii. 91
 XV. Testimonium S. Basili. 94
 XVI. Testimonium S. Gregorii Nysseni. 97
 XVII. Testimonium Beati Optati Milevitani. 98
 XVIII. Testimonium S. Gregorii Nazianzeni. *Id.*
 XIX. Testimonium S. Ephrem. 99
 XX. Testimonium S. Epiphani. 100
 Quinta ætas Ecclesie ab anno Domini 400 ad 500. 101

XXI Testimonium S. Gaudentii.	107
XXII Testimonium S. Chrysostomi.	107
XXIII Testimonium S. Hieronymi.	109
XXIV Testimonium S. Augustini.	109
XXV Testimonium S. Cyrilli Alexandrini, et Synodi Ephesine generalis.	110
XXVI Testimonium Procli Episcopi Constantinopolitani.	120
XXVII Testimonium Theodreti et Gelasii.	121
XXVIII Testimonium S. Leonis.	122
XXIX Testimonium Hilarii Papae.	123
XXX Testimonium Eusebii Emissemi, seu Fausti Rhegiensis, seu Casarii Arelatensis.	124
XXXI Testimonia Patrum VI. aetatis, Remigii, et Primasii.	124
XXXII Testimonia Patrum VII aetatis, S. Gregorii, et Isidorii.	125
XXXIII Testimonia Patrum VIII aetatis, Joannis Damasceni, et Ephiphani, ejus aequalis.	126
XXXIV Testimonia Patrum IX. aetatis, Theophylacti et Paschasi.	127
XXXV Testimonia Patrum X. aetatis, Stephani Eduensis, et Fulberti Carnotensis.	127
XXXVI Testimonia Patrum XI. aetatis Anselmi et Oecumenii.	128
XXXVII Testimonia Patrum XII aetatis, Eadymii, et S. Bernardi.	128
XXXVIII Testimonia aetatum reliquarum.	129
XXXIX Compendium argumentorum, qui sumuntur ex Patribus.	130

LIBER III.

De veritate corporis Domini in Eucharistia.

Cap. I. Proponitur questio: An possit fieri ut corpus Christi presens constituatur in Eucharistia.	132
II. Quae sit regula cognoscendi quid Deus possit.	132
III. Posse unum corpus simul esse in pluribus locis.	134
IV. Solvuntur objectiones, quibus adversarii probare conantur implicare contradictionem, ut unum corpus sit in pluribus locis.	139
V. Proponitur, et explicatur secunda difficultas, quae in eo posita est, quod corpus non occupet locum.	142
VI. Posse corpus alicubi esse, et locum non occupare.	144
VII. Solvuntur objectiones adversariorum.	150
VIII. Ostenditur Deum voluisse, et fecisse, ut ipsius corpus Domini in Eucharistia presens adesset.	153
IX. Solvitur obiectio deprompta ab inutilitate realis praesentiae.	160

X. Solvitur altera obiectio, quae sumitur ab indignitate rei.	162
XI. De modo existentiae corporis Domini in Eucharistia, sententiae variae referuntur.	163
XII. Refellitur secundus error Berengarianorum.	166
XIII. Refellitur error Durandi.	167
XIV. Refellitur quartus error.	169
XV. Refellitur error Ruperti.	170
XVI. Refellitur error Joannis Parisiensis.	171
XVII. Refellitur error Ubiquistarum.	173
XVIII. Explicatur sententia Ecclesiae.	174
XIX. Probatur ex verbo Dei transubstantiatio.	176
XX. Transubstantiatio probatur testimoniis Patrum.	180
XXI. Probatur idem ex definitione, et consensu Ecclesiae ab annis quingentis.	184
XXII. Probatur eadem veritas ex convenientia rationis.	186
XXIII. Refelluntur Kennitii objectiones.	188
XXIV. Refelluntur objectiones Petri Martyris.	192

LIBER IV.

Qui est de sacramento Eucharistiae.

Cap. I. Quid sit proprie Sacramentum Eucharistiae, et num extra usum sit verum corpus Domini sub specie consecrati panis.	200
II. Probatur ex verbis institutionis Dominice, Sacramentum Eucharistiae esse rem permanentem, et in eo corpus Domini permanentem existere.	203
III. Probatur ex dissimilitudine Baptismi, et Eucharistiae, Eucharistiam, rem esse permanentem.	207
IV. Probatur eadem veritas testimoniis Patrum.	208
V. Deluntur responsiones adversariorum ad testimonia Patrum.	211
VI. Explicatur quid proprie sit Sacramentum Eucharistiae.	214
VII. De materia Eucharistiae, sive azymo pane, an fermentato Sacramentum conficiendum.	216
VIII. Probatur Christum instituisse Sacramentum 14. die mensis secundum legem, et secundum morem Hebraeorum.	218
IX. Solvuntur argumenta Graecorum, et aliorum, qui quocumque modo eis favent.	222
X. De vino temperando aqua in sacro calice.	227
XI. Solvuntur argumenta adversariorum.	231
XII. Quibus verbis fiat consecratio Eucharistiae.	233
XIII. Solis Domini verbis fieri consecrationem.	235

XIV. Solvuntur objectiones Graecorum et Latinorum contra formam consecrationis Eucharistiae.	240
XV. Mendacia Kennitii de forma Sacramenti Eucharistiae.	244
XVI. De ministro Sacramenti Eucharistiae.	245
XVII. De effectu Eucharistiae, et de preparatione ad Communionem: sententiae hereticorum.	249
XVIII. Indigne sumere Eucharistiam omnes illos, qui accedunt cum conscientia peccati mortalis.	254
XIX. Solvuntur objectiones adversariorum.	255
XX. Proponitur questio, et sententia adversariorum de Communionem sub una, vel utraque specie.	257
XXI. Totum esse Christum sub utraque specie.	259
XXII. Totam Sacramenti rationem in vini specie inveniri.	263
XXIII. Non majorem utilitatem sumi ex Communionem sub utraque specie, quam sub una.	265
XXIV. Non pugnare cum divinis litteris, seu cum Christi mandato Communionem sub una specie, probatur variis rationibus.	269
XXV. Solvuntur objectiones ex Scriptura petite.	277
XXVI. Refelluntur objectiones ex Patribus.	283
XXVII. Refelluntur objectiones ex ratione.	289
XXVIII. Ecclesiam iustis de causis precepisse Communionem sub una specie.	290
XXIX. De veneratione hujus Sacramenti.	294
XXX. Solvuntur objectiones.	295

LIBER V.

Qui est de sacrificio Missae.

Cap. I. De voce, Missa.	296
II. De sacrificii definitione.	300
III. Mortem Christi sacrificium esse proprie dictum.	306
IV. De partitione sacrificii.	307
V. Explicatur status controversiae, et sententiae referuntur Catholicorum et hereticorum.	308
VI. In Missa verum sacrificium offerri, probatur ex primo testimonio Scripturae, et ex sacerdotio Melchisedech.	309
VII. Probatur sacrificium Missae ex figura agni paschalis.	320
VIII. Probatur sacrificium Missae ex figuris variorum sacrificiorum Testamenti veteris.	325
IX. Probatur sacrificium Missae ex vaticiniis Prophetarum.	327
X. Probatur idem ex Malachia.	328
XI. Idem probatur ex cap. 4 Joannis.	335

XII. Probatur sacrificium Missae ex verbis institutionis.	330
XIII. Probatur sacrificium ex cap. XIII. Actorum.	34
XIV. Probatur sacrificium Missae ex cap. X. prioris ad Corinthios.	341
XV. Probatur sacrificium Missae ex traditione Patrum: ac primum ex vocibus sacrificii, oblationis, immolationis, etc.	343
XVI. Probatur sacrificium proprie dictum ex ritu altarum.	349
XVII. Idem probatur ex nomine Sacerdotis.	350
XVIII. Probatur sacrificium ex liturgiis.	354
XIX. Idem probatur ex iis, pro quibus sacrificium Missae offertur.	352
XX. Probatur sacrificium Missae ex conjunctione legis, et sacrificii.	16.
XXI. Probatur sacrificium Missae ex comparatione legis Christianae ad Mosaicam.	354
XXII. Probatur idem ex differentia Sacramenti, et sacrificii.	355
XXIII. Probatur idem ex consensu Ecclesiae.	356
XXIV. Solvuntur objectiones Lutheri.	356
XXV. Solvuntur argumenta Joannis Calvinii.	358
XXVI. Solvuntur objectiones Kennitii.	363
XXVII. Solvitur ultima obiectio, et explicatur in qua parte Missae proprie consistat essentia sacrificii.	364

LIBER VII.

Qui est secundus de sacrificio Missae.

Cap. I. Ponitur controversia: An Missa sit propitiatorium sacrificium.	369
II. Probatur sacrificium Missae propitiatorium esse.	370
III. Probatur idem sacrificium esse etiam impetratorium.	372
VI. Explicatur efficientia propria sacrificii Missae.	373
V. Solvuntur objectiones adversariorum.	376
VI. Sacrificium Missae omnibus viventibus prodest.	377
VII. Sacrificium Missae pro defunctis in purgatorio degentibus, rite offertur.	378
VIII. Sacrificium Missae recte celebrari pro Sanctis.	382
IX. De Missis privatis.	387
X. Solvuntur argumenta contra Missas privatas.	390
XI. De genere linguae.	395
XII. Non esse omnia necessario in Missa alta voce pronuntianda.	16.
XIII. De caeremoniis Missae quid heretici sentiant.	398
XIV. Caeremonias, quae Missam praecedunt, esse antiquas, et pias.	405

XV. De caeremoniis, quae fiunt in Missa, et in actione consistunt.	405	XX. Respondetur ad argumenta Adversariorum.	492
XVI. De iis, quae recitantur in Missa Catechumenorum.	408	XXI. De tertia partitione Penitentiae, in privatam, publicam, et solemnem.	494
XVII. De Offertorio, et Praefatione.	413	XXII. De ritibus Penitentiae solemnis.	496
XVIII. De nomine Canonis.	414		
XIX. De Auctore Canonis.	415	LIBER SECUNDUS.	
XX. De antiquitate Canonis.	417	<i>Qui est de contritione. — Praefatio.</i>	
XXI. De veritate primae orationis Canonis.	419		
XXII. De veritate secundae orationis Canonis.	424	Cap. I. Proponitur doctrina Catholica.	499
XXIII. De veritate tertiae orationis Canonis.	425	II. Contritionem esse actionem bonam, et liberam, atque ad Evangelium pertinentem.	500
XXIV. De veritate quartae orationis Canonis.	426	III. Contritionem sine speciali Dei auxilio haberi non posse.	505
XXV. De veritate quintae orationis Canonis.	429	IV. In Contritione includi odium, ac detestationem peccati praeteriti.	507
XXVI. De sexta oratione Canonis.	430	V. Solvuntur objectiones.	509
XXVII. De oratione Dominica, et sequentibus orationibus.	431	VI. In Contritione includi propositam recte vivendi.	510
CONTROVERSIARUM DE POENITENTIA			
LIBER PRIMUS.			
<i>Qui est primus de sacramento Penitentiae.</i>			
Cap. I. Qui scripserint de Penitentia, tum Catholici, tum Haeretici.	437	XI. De quantitate Contritionis ex sententia Catholicorum.	521
II. Deteguntur imposturae, et mendacia quaedam crassiora Lutheri.	438	XII. Contritionem causam esse remissionis peccatorum.	524
III. Calumniae et mendacia Philippi Melancthonis.	441	XIII. Contritione perfecta cum voto Sacramenti suscipiendi, remitti peccata ante sacerdotis Absolutionem.	528
IV. Calumniae et mendacia Tilmanni Heshusii.	445	XIX. Solvuntur objectiones.	531
V. Calumniae et mendacia Joannis Calvini, et Theodori Bezae.	446	XV. Nullum esse peccatum, quod per veram Penitentiam non deleatur.	537
VI. Calumniae et mendacia Martini Kemnitii.	449	XVI. Solvuntur objectiones: ac de peccato in Spiritum sanctum breviter disputatur.	539
VII. De nomine Penitentiae.	454	XVII. Contritionem imperfectam, sive attritionem ex timore poenae ortam, bonam atque utilem esse.	544
VIII. Proponitur controversia prima. An Penitentia sit Sacramentum proprie dictum.	456	XVIII. Solvuntur objectiones.	548
IX. Explicantur sententiae Adversariorum de proposita questione.	458		
X. Penitentiam Sacramentum esse proprie dictum.	460	LIBER TERTIUS.	
XI. Solvuntur argumenta Calvini et Kemnitii.	465	<i>In quo de Confessione Dissertitur.</i>	
XII. An Penitentiae Sacramentum a Sacramento Baptismi diversum sit.	472	Cap. I. De erroribus circa Confessionis necessitatem.	552
XIII. Probat veritas.	473	II. Probat Confessionis necessitas ex Evangelio.	554
XIV. Solvuntur objectiones.	477	III. Confirmatur eadem veritas ex figuris, quae confessionem Sacramentalem praecesserunt.	560
XV. De partibus essentialibus Sacramenti Penitentiae.	478	IV. Confirmatur eadem veritas ex aliis locis novi Testamenti.	464
XVI. Solvuntur objectiones.	481	V. Idem probatur ex testimoniis Conciliorum.	568
XVII. De partibus materialibus Sacramenti Penitentiae, Quaesitio inter Catholicos.	484	VI. Idem probatur ex traditione veterum Pa-	
XVIII. De partibus Penitentiae, sententiae variae Haeticorum.	485		
XIX. Refelluntur sententiae Haeticorum, et Catholica confirmatur.	487		

trum, qui floruerunt ab anno Domini 100. ab 200.	509	II. Quod saepe remissa culpa, maneat debitum luendae poenae.	603
VII. Testimonia Patrum ab anno 200. ab 300.	571	III. Reatum poenae temporalis, qui interdum romanet post amicitiam cum Deo reformatam, bonis operibus redimi posse.	606
VIII. Testimonia Patrum ab anno 300 ab 400.	573	IV. Opera laboriosa, quibus reatus poenae temporalis expiatur, sponte suscipi posse.	607
IX. Testimonia Patrum ab anno 400. ab 500.	575	V. Opera quibus reatus peccati praeteriti expiatur, recte a Sacerdotibus injungi.	609
X. Testimonia reliquorum Patrum, ab anno 500. ab 1200.	578	VI. Opera Satisfactoria esse Orationem, Jejunium, et Eleemosynam.	611
XI. Refelluntur solutiones Kemnitii ad loca Patrum.	580	VII. Posse hominem justificatum vere Deo satisfacere pro reatu poenae temporalis.	613
XII. Confessionem esse juris divini, confirmatorem aliquot argumentis.	583	VIII. Ex Scripturis probatur, Deo satisfieri posse pro poena temporalis, culpa dimissa.	615
XIII. Solvitur argumentum primum Joannis Calvini.	586	IX. Ex traditione veteris Ecclesiae probatur Satisfactio.	617
XIV. Solvitur argumentum secundum Calvini, ubi tractatur historia de facto Nectararii.	587	X. Responsiones Haeticorum ad testimonia Patrum.	623
XV. Solvitur argumentum tertium Joannis Calvini.	592	XI. Solvuntur argumenta quaedam Lutheri contra sententiam Ecclesiae de Satisfactione.	626
XVI. Argumentum quartum Calvini.	594	XII. Solvuntur argumenta Philippi Melancthonis ex Locis communibus.	628
XVII. Diluitur argumentum quintum Calvini.	595	XIII. Solvuntur argumenta Philippi ex Apologia confessionis Augustanae.	631
XVIII. Diluitur prima objectio Martini Kemnitii.	596	XIV. Solvuntur quaedam argumenta Joannis Calvini.	633
XIX. Diluitur secunda objectio Kemnitii.	596	XV. Solvuntur alia Calvini argumenta.	637
XX. Diluitur tertia objectio Kemnitii, et simul objectiones Drentii.	598	XVI. Solvuntur alia Calvini argumenta.	644
XX. Solvitur quarta objectio Kemnitii.	599		
LIBER QUARTUS.			
<i>In quo de Satisfactione Agitur.</i>			
Cap. I. Status controversiae explicatur.	601		

